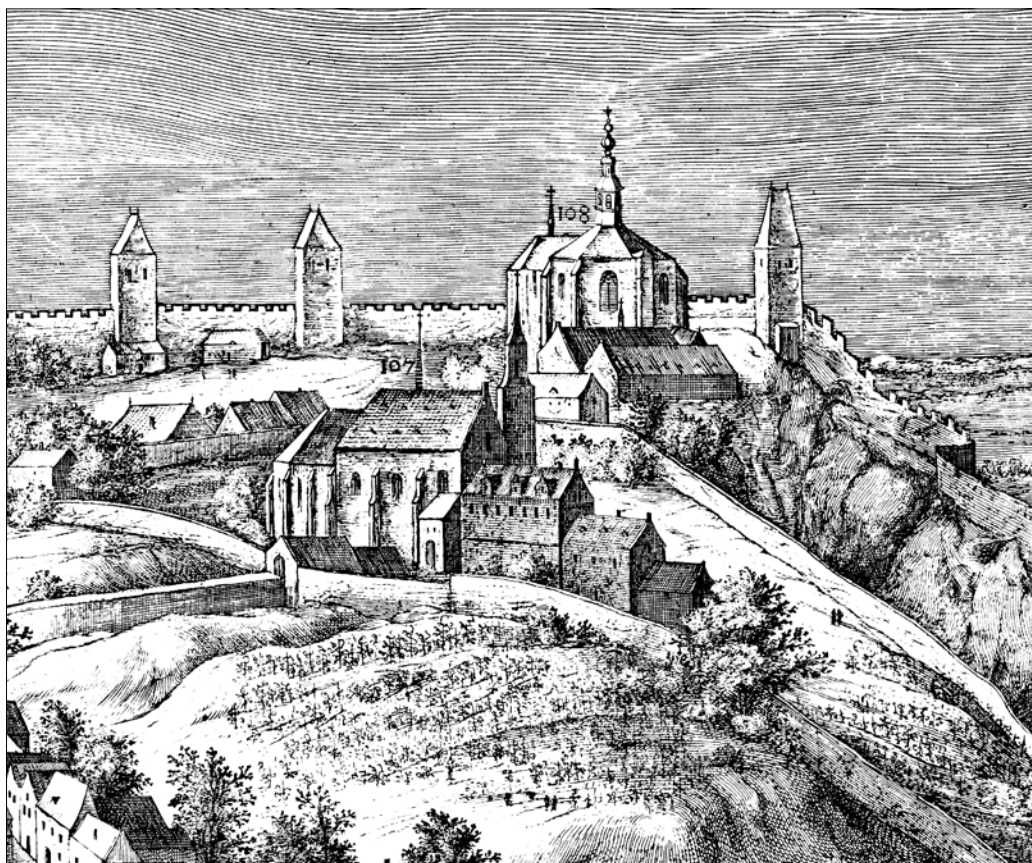

Rudolfínská Praha v detailech Sadelerova prospektu (13)

Kostel Nanebevzetí P. Marie a sv. Karla Velikého

Ondřej Šefců

Na výřezu z veduty vidíme dva areály s kostely, městskou hradbu s věžemi a poměrně dramaticky modelovaný terén. Vpravo se otevírá průhled do údolí Botiče (dnešní Nusle). Na horizontu se tyčí stavba kostela Nanebevzetí P. Marie a sv. Karla Velikého (č. 108). Kostel je natočen tak, aby byl patrný presbytář, který však ve skutečnosti směřuje k hradbě, tedy k východu. Stavba je podaná poněkud schematicky, ale jsou vykresleny opěráky a naznačena okna. Kreslíř takto kostel vidět nemohl, protože při pohledu od Vltavy jej zakrývá objekt prelatury. Střecha má stanový tvar, který je však nápadně sražený, možná s ohledem na značně nadsazenou lucernu s makovicí, nad níž rozeznáme hrotnici s emblémem orla.

Napravo od kostela se tyčí v ohybu opevnění mohutná věž, zvaná Malířská, jejíž torzo se dochovalo až do roku 1892. Úsek hradby spadající dolů po svahu je částečně zachován dodnes.

O něco níže můžeme obdivovat pečlivě vykreslený kostel sv. Apolináře (č. 107). Ten byl založen až v roce 1360 a do této podoby dostavěn koncem 14. století. Ačkoliv je půdorysně srovnatelný s kostelem P. Marie a Karla Velikého, je vykreslen o polovinu větší, snad v zájmu prostorové perspektivy. I zde kreslíř hmotu kostela natočil z boku, aby se uplatnil presbytář a severní průčelí lodě, které má však ve skutečnosti pět okenních os. S mnoha detaily jsou vykresleny i objekty přilehlé kapituly, oplocení a hospodářské objekty. Na svahu pod areálem je patrná vinice.

V levém dolním rohu je zachycena drobná zástavba lemující jižní stranu Dobyččího trhu (Karlova náměstí). Z celého výjevu je patrné, že tato část Nového Města byla ještě začátkem 17. století pokryta převážně zahradami. Ostatně charakter jakési malebné periferie si tato končina zachovala až do začátku 20. století, v některých partiích si drží zvláštní *genius loci* dodnes.

Rudolfínská Praha v detailech Sadelerova prospektu (13)

Třinácté zastavení je zaměřeno na místo poněkud výlučné a především spojené s českým králem a císařem říše římské Karlem IV. Lucemburským, na jehož počest se tato lokalita nazývá Karlov. Prastarý název přilehlého návrší je Větrná hora či také Větrník nebo Větrov. To nepochybně souvisí s tím, že jde o nejvýše položené místo Nového Města (235 m n. m.), kde bylo větrné podnebí.

V tomto jihovýchodním cípu nově založeného města položil osobně Karel IV. dne 13. září roku 1350 základní kámen kláštera kanovníků sv. Augustina s kostelem P. Marie a sv. Karla Velikého. Zasvěcení císaři Karlu Velikému mělo zdůraznit kult tohoto „otce Evropy“, za jehož následníka se Karel IV. považoval. Zasvěcení chrámu byla podřízena i koncepcí kostela odvozená od korunovační kaple v Cáchách. Tuto souvislost dokládá jednak centrální oktogonální půdorys, ale i to, že v Cáchách byl roku 1349 Karel IV. korunován římským králem (jeho první korunovace v roce 1346 proběhla v Bonnu), roku 1354 zde byla korunována Anna Svídnická a roku 1376 i mladičkový Václav IV. Zajímavou okolností je i skutečnost, že založení proběhlo záhy po dostavbě hradby Nového Města, což jistě přispělo k zabezpečení této odlehle lokality.

Jaká měla být celková podoba této pozoruhodné stavby, se však můžeme jenom dohadovat, kostel nebyl podle původních plánů nikdy dostavěn. V roce 1377 byla, na naléhání císaře, vysvěcena ještě nedokončená stavba. Tehdy stál zřejmě presbytář a zdivo vlastní lodě. Ke sklenutí osmiboké báně již nedošlo, možná za to mohl velkorysý rozpon – téměř 24 metrů. Zda by mohly technické obtíže s budováním rozměrné klenby přispět k lidovým legendám o smlouvě stavitele báně s ďáblem, se asi nedozvíme. Je však jisté, že presbytář byl zaklenut na sklonku 15. století a odvážná klenba nad centrální lodí byla dostavěna v gotickém duchu až roku 1575, snad za účasti císařského stavitele Bonifáce Wohlmuta. Původní zastřešení kostela tvořila vysoká stanová střecha, která však byla opakovaně poškozována požáry a válečnými konflikty v 1. polovině 17. století. V průběhu 1. poloviny 18. století byl kostel, zejména jeho interiér, barokně upraven a doplněn o přístavbu tzv. Svatých schodů s Betlémskou kaplí. Po požáru v roce 1755 byl objekt zastřešen třemi barokními báněmi, zakončenými lucernami. V této podobě se zachoval dodnes.

Klášter byl zrušen v roce 1785 a v jeho prostorách byl zřízen chorobinec pro „nemoci nezhojitelné“ s oddělením „tichých bláznů“. Kostel byl opakovaně upravován a na konci 19. století měla proběhnout jeho postupná regotizace. Ta se měla týkat i jeho vnější podoby, hlavně zastřešení. Za zachování barokní konstrukce se zasloužil historik Max Dvořák. V areálu kláštera bylo umístěno v polovině 20. století lapidárium města Prahy, později zde vzniklo Policejní muzeum, které sídlí v objektu dodnes.

Text a úprava grafiky Ondřej Šefců.

Pro skenování byla použita veřejně dostupná reprodukce: Filip van den Bossche / Johann Wechter / Egidius Sadeler: Velký prospekt Prahy z roku 1606. 2 listy, tisk Severografia 5, Děčín, vydal Odeon, Praha 1973.